

Javaslat

"A pápai ferencesek több évszázados szolgálata
a patriotizmus és a társadalmi haladás érdekében"
címen a Települési Értéktárba történő felvételhez
a magyar nemzeti értékekről és hungarikumokról alkotott
2012. évi XXX. törvény és a 119/2013(IV.16) sz. végrehajtási rendelete értelmében

Készítette:

Somfai János

és

Molnár Anna

Somfai János

Molnár Anna

Pápa, 2014. december

I. A javaslattevők adatai:

A javaslatot benyújtó neve:	Somfai János	Molnár Anna
levelezési cím:	Pápa, Eötvös J. u. 18.	Pápa, Barát utca 16.
telefonszám:	89/314-908	89/315-805
E-mail cím:		

II. A nemzeti érték adatai:

1. A nemzeti érték megnevezése:
A pápai ferencesek több évszázados szolgálata
a patriotizmus és a társadalmi haladás érdekében
2. Kategória: kulturális örökség
3. A nemzeti érték fellelhetőségének helye:
Ferences templom és kolostor: Pápa, Barát utca 1. sz.
Pápa, Kígyó utca 2. sz
4. Az értéktár megnevezése: települési
5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása

A pápai ferencesek szellemi és tárgyi javai

A ferences szerzetesrend szabályzatát 1224-ben hagyta jóvá III. Honorius pápa. Ez az egyik legelterjedtebb és legvirulóbb szerzetesrend ma is a világon. Mindenkori nép-szerűségüknek a regula világos, könnyen érthető szabályai és a ferences életmód egysze-rűsége, sallangmentessége a titka. A ferences regula legfontosabb eszméi: a lelki gyermek-ség (az evangéliumra alapozó őszinte hit és felebaráti szeretet), a belső szabadság (a becs-vágytól és szenvedélyektől való mentesség), a napsugaras világszemlélet (természetes életfelfogás) és a szolgáló szeretet (a közösség szolgálata, cselekvő patriotizmus).

A ferencesek a XIII. századtól vannak jelen Magyarországon. Sokat tettek a magyar anyanyelvű kultúra megteremtéséért. Kapisztrán Szt. János, Hunyadi János küzdőtársának is nagy része volt az 1456-os nándorfehérvári diadalban. A hódoltság korában sorsközös-séget vállaltak az üldözöttekkel, a keresztény hit melletti kiállásuk egyben a magyar haza-fiság és a remény erősítését is jelentette. Tevékenységüket még a más szerzetesrendeket eltörlő II. József is méltányolta. A XX. század új viszonyai közt új módon népmisszióval, szegénygondozással, kórházi és börtönpasztorációval válaszoltak a társadalom égető kérdéseire.

Pápara a város földesurai, a Garaiak telepítették be a szerzeteseket az 1430-as években. Okleveles adatokkal valószínűsíthető, hogy a Szt. László utcában kolostoruk, és iskolájuk is működött, sőt 1535-ben a rend ide helyezte Nagyváradról a teológiai főiskoláját is. A ferenceseknek, mint a néppel sorsában osztozó lelkipásztoroknak a XVI. század első évtizedeiben valószínűleg kiemelt szerepük volt a hitújításban. Aligha véletlen, hogy a ferencesek jelmondata (Pax et bonum) megegyezik a református köszöntéssel (Áldás, békesség). Végülis 1559-ben elhagyni kényszerültek a várost.

1660-ban jelentek meg Pápán újból a szerzetesek, gróf Esterházy Ferenc és neje Thököly Katalin 1678 – 1680-ban építették fel városunkban a ma is álló ferences temp-lomot és vele egybeépítve a kolostort, mely 1950-ig lehetett a ferencesek otthona.

A ferencesek pápai rendháza a kultúra fellelője volt, könyvtárában ősnymtatvá-nyokat, Káldi-féle bibliafordítást, egyéb gyűjteményeikben számos egyházművészeti kincset őriztek. A pápaiak a templomot is mindig tisztelettel vették körül, berendezései, felújítása, falfestményei jelentős arányban helyi művészek és mesterek tudását, tehetségét dicsérik.

6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett

A ferencesek szolgálatának jellemzője a rend szellemisége

6.1. Hazafiság, mely a történelem válságos időszakában mutatkozik meg:

- Kapisztrán Szt. János a törökverő Hunyadi János küzdőtársa ferences barátként szolgált. Nem kis része volt az 1456-os nándorfehérvári diadalban, amely három évszázadra mentesítette a hazát és egész Közép-Európát az oszmán hódítástól
- a hódoltság korában a ferencesek bátran vállaltak sorsközösséget az üldözöttekkel, a keresztény hit melletti kiállásuk egyben a magyar hazafiság erősítését is jelentette
- a Rákóczi-szabadságharc idején "kurucbarát" magatartásuk miatt a labancok felgyújtották a barátok kolostorát és templomát Pápán
- az I. világháború hőseinek emlékét hirdeti a templom oldalában levő emlékmű

6.2. Kultúrapártolás

- pápai megtelepedésüknek már a kezdeti időszakában kolostori iskolát működtettek a ferencesek
- iskolájuk színvonalát jelzi, hogy Mohács előtt 28 pápai diák iratkozott be a bécsi egyetemre
- kolostoruk biztonságosságát bizonyítja: 1535-ben Pápára helyezte a rend teológiai főiskoláját Nagyváradról a török veszély miatt
- ez az intézmény volt Pápa első főiskolája
- a ferencesek pápai rendháza a kultúra fellegvára volt, könyvtárában ősnymtatványokat, Káldi György bibliáját stb, számos értékes művet őriztek egészen a felosztásig, mikoris minden megsemmisült illetve nyoma veszett

6.3. Esztétikai igény és példamutatás

- gyűjteményeikben, vagyis a kolostorban és a templomban sok értékes egyházművészeti kincset őriztek, ezek jórészt ma is megvannak Pápán
- a templom gazdag barokk díszítése, a képek, szobrok, faragások másodlagosan a hívek esztétikai nevelését is szolgálták

6.4. A kétezzi munka megbecsülése

- a XVIII. században szerzetesi ruházatukhoz posztókészítő műhelyt működtettek
- a fráterek, vagyis a pappá nem szentelt testvérek művelték a kolostor kertjét, lovat, tehenet tartottak, őrizték a kisállat-adományokat
- kézi nyomdát és könyvkötő műhelyt üzemeltettek, melyek egészen az államosításig működtek
- alkalmanként gyertyát és más kegyeszerket árusítottak jövedelmük növelésére

6.5. A vallási élet irányítása, gyakorlása

- a XVIII. században a pápai Kálvária remetái harmadrendbeli ferencesek voltak
- a Nagytemplom építésének időszakában a város plébániájának feladatait látták el
- búcsújárásokat szerveztek Sümegre, a Somlóhegyre, Pannonhalmára rendszeresen
- állandó és legfőbb feladatuk pasztoráció, azaz rendszeres misemondás, választékos prédikációk, lelkigyakorlatok vezetése, gyóntatás vagyis az istenhit gyakorlásának közvetítése
- hitoktatás állami iskolákban a felosztás előtti időben
- porcinkula búcsú az ifjúság aktív részvételével

6.6. Szociális tevékenység

A ferences szerzetesrend kolduló rend volt, vagyis adományokból tartották fenn magukat. Faluról falura, házról házra jártak lovaskocsival. Személyes tulajdonuk nem volt, tehát segélyeket sem osztogathattak. Azonban ezeken az alamizsnagyűjtő utakon alakult ki a szerzetesekben a ferences lelkület:

- a szegény hívekkel szolidáris plebejus lelkeség (egyetlen Atyának vagyunk gyermekei, tehát testvérek vagyunk, az emberszeretet – istenszeretet)
- az adománykérő alázata (a becsvágytól, szenvedélyektől való mentesség)
- az egészséges világszemlélet (a közösség önfeláldozó szolgálata, a cselekvő patriotizmus derű)

Az adományokért cserébe a ferencesektől a hívek kaptak:

- a menekültek, árvák, hadiárvák lelki vigaszt, gyámolítást, együttérzést
- a XVIII. századi pestis- és kolerajárványok idején a ferencesek a betegek mellett voltak, ápolták, vigasztalták őket, sokan eme áldozatos felebaráti szeretet áldozataivá váltak
- a feloszlás előtt kolostorukban 8-10 ferencesnek készül a szegény bencés diák étkezését-szállását biztosították évekig (BL)

6.7. Népszerűség

- lovaskatona csodás gyógyulásának híresztelése a XVIII. század elejétől
- búcsújárás Sümegre, Somlóhegyre, Pannonhalmára, kirándulások vezetése fiataloknak
- szerzetesek vendégül látása rendszeresen egy-egy pápai családnál
- helybeli művészek és tehetséges mesterek foglalkoztatása az 1938 – 1942-es templom-felújításkor (pl. Ruff János aranyozó, restaurátor, oltárépítő mester, a fővállalkozó, Bíró testvérek, Závory Zoltán templomfestő, továbbá kőfaragók, faszobrászok, asztalosok, építőmesterek)
- egyes hívők illetve társadalmi csoportok templompadok adományozása a padokon lévő rézlemezek tanúsága szerint
- még ma is emlékeznek az idők P. Markó Marcell szentbeszédeire, miséin mindig zsúfolásig megtelt a ferences templom
- P. Markó Marcell könyvének az első világháborús hadifogságból való visszatérésének történetét leíró "Szibérián át a kolostorig" című könyvének népszerűsége

6.8. A ferences szellemiség fennmaradása

Bár végleg elhagyták Pápa városát a barátok, a ferences lelkületet a hívek azóta is híven képviselik

- a szétszórásra emlékezve tábla került a kolostor falára, melyet a város önkormányzata állított
- az utca ősi nevét (Barát utca) a lakók visszakérték a rendszerváltás kezdetén
- a templom a nagytemplomi plébániához tartozik, miséző papja a Nagytemplom minden-kori káplánja. A templom élő templom, vasárnapi, ünnepi misék, keddenként Szt. Antal mise, szentségimádás van rendszeresen, a keddi misét a pápai Mária rádió is közvetíti
- nyaranta vallásos jellegű koncertek vannak a templomban a városlakók örömére
- a ferences templom közössége önzetlenül őrzi, ápolja, gyarapítja és hozzájárul a templom fenntartásához (takarítás, szellőztetés, oltárterítők mosása-vasalása, virágok vitele, ezüsttárgyak tisztítása, javíttatása, oltárok, kegytárgyak aranyozása, szőnyegek vásárlása, székek, térdeplők párnáinak adományozása)
- mindenki, aki a ferences templomba jár, legalább látásból ismeri a másikat, hiszen nemzedékről nemzedékre vannak együtt a hívek. Egy-egy jó cél érdekében összefognak, ha kell, egymást segítik

6.9. A ferences szellemiség tárgyi javainak túlélése

A ferences szemlélet szerint a hívő ember szimbóluma maga a ferences templom: kívül lehet egyszerű, kopott, belül azonban gazdag. A hívő ember belső, lelki gazdagsága, a hite tehát elválaszthatatlan a szertartások méltóságától, ünnepélyességétől s az ezeket képviselő szakrális tárgytól. Ezek egyben városunk múltjának is több évszázados kulturális kincsei.

Mi, pápai hívek és polgárok azt akarjuk, hogy gyermekeink és unokáink az őseink adományaiból és munkájával felékesített és berendezett templomban gyakorolhassák hitüket, lehessenek rá, mint építészeti emlékre és egyházművészeti kincsre büszkék. Ezért ragaszkodunk a templom, valamint a kolostor mindkét épületének szakrális tárgyaihoz, muzeális értékű berendezéseihez, különösen a várost leghívebben és legrégebbi állapotában ábrázoló ú.n. Fogadalmi képhez. Igen ragaszkodunk ahhoz a két bútordarabhoz, mely évszázadok óta Pápa város talán legrégebbi ipari emléke, nevezetesen a sekrestyebeli két barokk szekrényhez.

Összefoglalva:

Szeretnénk a ferencesek többévszázados szolgálatának, szellemi kulturális tevékenységének elismerését, szellemiségének fenntartását, egyszersmind a jelenleg veszélyeztetett szakrális kincsek, templomi- kolostori tárgyak, nevezetességek védelmét, Pápa városában tartását elérni.

7. Bibliográfia

- Puskely Mária: Szerzetesek. 2., bőv. kiad. Zrínyi Kiadó, Bp., 1990
- Bognár Imre Ede: Pápa településföldrajza. Pápa, 1943. Reprint: Pápa, 1997.
- Horváth Elek – Tóth Endre: Pápa megyei város múltja, jelene és környéke Pápa, 1936. Reprint: Pápa, 1999.
- Gerő László – Sedlmayr János: Pápa. Műszaki Könyvkiadó, Bp., 1959.
- A pápai kollégium története. Szerk.: Trócsányi Zsolt. Tankönyvkiadó, Bp., 1981.
- P. Takács J. Ince – Pfeiffer János: Szent Ferenc fiai a veszprémi egyházmegyében a 17-18. században, I-II. köt. Pápa-Zalaegerszeg, 2001.
- Mezei Zsolt: Pápai templomok. Pápa, 2001.
- Mezei Zsolt: Adatok a pápai ferencesek lelkipásztori és hittérítő tevékenységéhez a 18. században Pápai Múzeumi Értesítő, 7. köt. Pápa, 1997. 125-135. oldal
- Haris Andrea: Pápa a 18. században. Egy barokk városkép kialakulásának folyamata Pápai Múzeumi Értesítő, 3-4. kötet, Pápa, 1992. 123-138. oldal
- Csekőné Ruff Ilona ny. Iparművész-restaurátor (Pápa, Árok u. 8.) szóbeli közlése
- Balázs László ny. tanár (Pápa, Wesselényi u. 8.) szóbeli közlése

III. Mellékletek

1. fénykép a ferences templomról és kolostorról

fénykép a ferences templom oltáráról

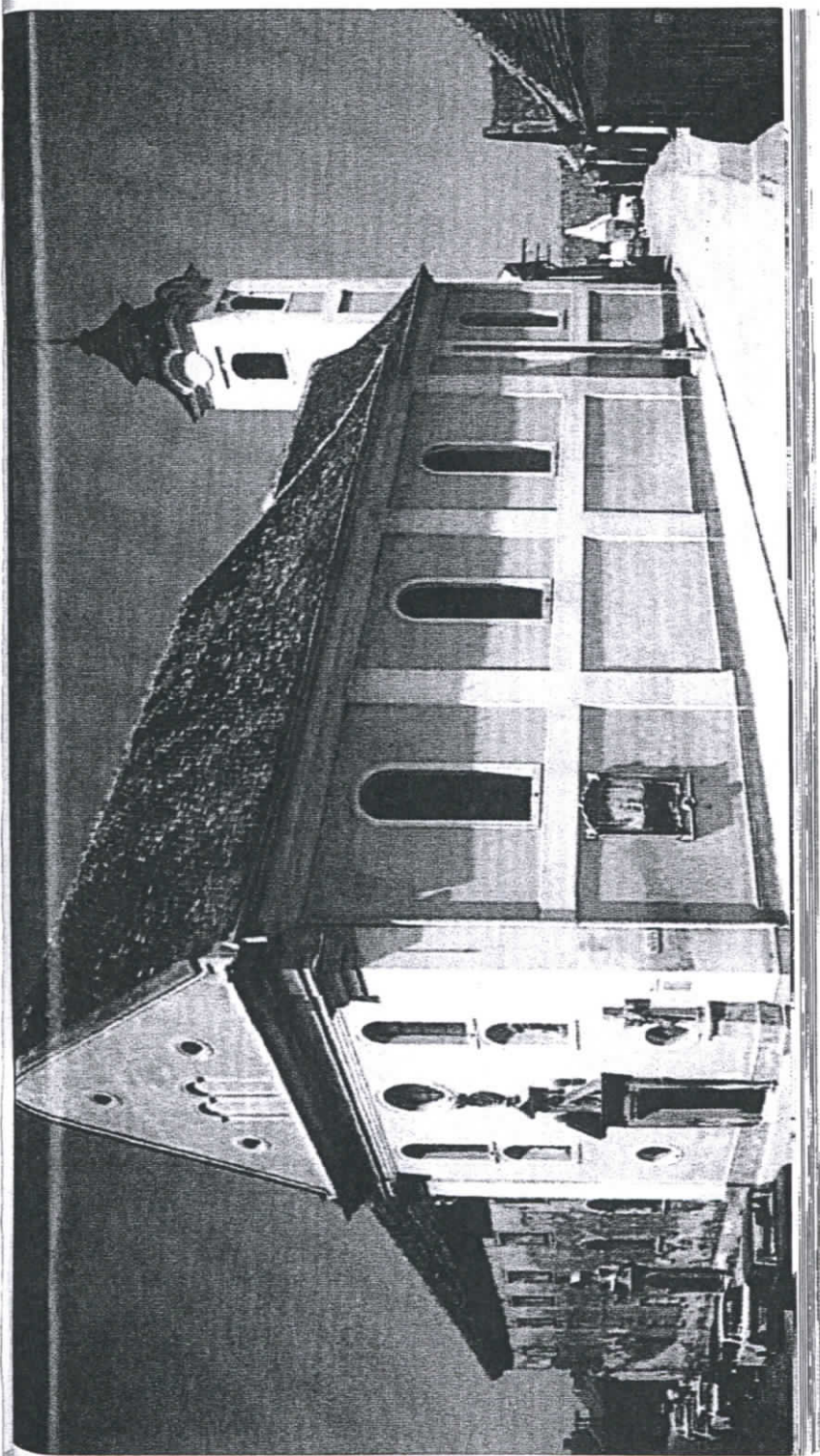
2. A templompadok adományozóinak névsora

Támogató szándékok:

A templom és a kolostor Kígyó utcai szárnya a Magyar Katolikus Egyház tulajdonában van jelenleg. Úgy gondoljuk, hogy dr. Márfi Gyula gazdag humán műveltséggel rendelkező érsek úr méltányolni fogja templomi közösségünk és a pápai polgárok szellemi-anyagi kérését.

Meggyőződésünk, hogy dr. Mail József apátplébános úr, az érsekség gazdasági helynöke nem csak templomunk hitéletét, hanem mint pápai polgár, mint a "Pápaért Díszoklevél" tulajdonosa, a ferences javak Pápán tartását is támogatja, hiszen erre lépéseket is tett már.

A pápai ferencesek több évszázados jelenlétére leglátványosabban a tárgyi bizonyítékok emlékeztetnek. Ezért támogatták aláírásukkal ezernél többet azt a nyilatkozatot, melyben a pápai ferences templom tárgyainak és kincseinek a pápai ferences templom tulajdonában való megőrzéséhez ragaszkodnak.

2. melléklet

A templompadok adományozóinak névsora az 1942-es felújításkor

Oltár

Bal oldali padsor

Világi Ferencesek
Pátkai László
Pátkai György
Bíró család
N.N. család
Többek szíves adománya

Jobb oldali padsor

Szent Antal Imaszövetség
M. Kir. Áll. Leánypolg. Isk. Tanári Kara
Többek szíves adománya
Jézus Szíve Tiszteletőrsége
Andráskó Anzelm testvér emlékére
Stepanek Józsefné, Molnár Mihály és Ferenc

Tóth Gáborné és N. N.
M. Kir. Dohánygyár munkásai
Tocsik Antalné, Keszey Gyuláné
Vadas Gyuláné, Török Károly

Rózsafüzér Társulat
Vezekényi Endre hősi halott emlékére
Ker. Nemzeti Nyomda alkalmazottai
Dr. Panner Géza és neje